

Бухгалтерський облік корпорацій знаходиться у процесі постійного розвитку, удосконалюється та адаптується до вимог часу. Визначення і дослідження факторів та напрямів його розвитку розширює економічні знання і надає їм нової якості.

Коршикова Р. С.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА В НОРМАТИВНІЙ БАЗІ УКРАЇНИ

В економічній літературі та законодавчій базі різних країн дочірні підприємства визначаються по-різному. Так, наприклад, відповідно до законодавства Великобританії компанія є дочірньою по відношенню до іншої, якщо ця інша володіє більше ніж половиною номінальної вартості її акціонерного капіталу або має в ній якусь кількість акцій та контролює склад ради її директорів. Цивільний кодекс Російської федерації визначає дочірнім підприємством господарське товариство, якщо інше (основне) господарське товариство в силу переважної участі в його статутному капіталі, або у відповідності із укладеною між ними угодою, або іншими способом має можливість визначати рішення, що приймаються таким товариством.

У законодавстві України існує кілька підходів до визначення дочірнього підприємства, які висвітлюють різні аспекти цього поняття. Так, в Указі Президента України «Положення про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації» від 11.05.1994 р. № 224/94 дочірнім підприємством вважався господарюючий суб'єкт, контрольним пакетом акцій якого володіє холдингова компанія. Згідно з Господарським кодексом України дочірнім визнається підприємство, якщо воно пов'язане з іншим підприємством на умовах вирішальної залежності. Така залежність виникає, якщо між ними встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному фонді та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема завдяки володінню контрольним пакетом акцій. Дочірнє підприємство як одна із організаційно-

правових форм господарювання також вказана у Державному класифікаторі України (ДК 002:2004). На можливість створення дочірніх підприємств поряд з філіями та представництвами вказується у Законі України «Про господарські товариства». Але у Цивільному кодексі України термін «дочірнє підприємство» на відміну від термінів «філія» та «представництво» взагалі не згадується. Це дозволило окремим авторам стверджувати, що воно як організаційно-правова форма перестала існувати.

Крім того, слід відмітити певну неузгодженість термінів, які використовуються в чинній нормативній базі. Наприклад, у деяких законодавчих документах, зокрема, Господарському кодексі України та в Законі України «Про холдингові компанії в Україні», міститься термін «корпоративне підприємство», який за своєю сутністю подібний до терміну ««дочірнє підприємство». Корпоративним підприємством визнається господарське товариство, холдинговим корпоративним пакетом акцій (часток, паїв) якого володіє, користується та розпоряджається холдингова компанія. Поряд з тим Державний класифікатор (ДК 002:2004) розмежовує ці два поняття, оскільки дочірнє підприємство — це підприємство, єдиним засновником якого виступає інше підприємство (підприємство, залежне від іншого), тобто фактично унітарне підприємство. Корпоративним, в свою чергу, є підприємство утворене, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та (або) підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Тобто, корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

«Бухгалтерське» визначення дочірнього підприємства наведено у ПСБО 19 «Об'єднання підприємств», згідно з яким ним визнано підприємство, що перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства. Такий підхід у цілому не суперечить ні вимогам інших вітчизняних нормативних документів, ні положенням міжнародних стандартів фінансової звітності, хоча згідно з МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу» дочірнім підприємством може бути і некорпоративне підприємство. Таким чином, основною ознакою дочірнього підприємства є його підконтрольність (підпорядкованість, залежність) іншому (материнському або холдинговому) підприємству.

тву, що виникає: 1) у разі формування дочірнього підприємства за власним рішенням певних суб'єктів господарювання; 2) при створенні такого підприємства на вимогу законодавства; 3) завдяки набуттю одним підприємством контрольного пакету акцій (корпоративних прав) вже існуючого підприємства. Дочірні компанії дійсно користуються юридичною самостійністю і виступають у господарських угодах від свого імені та за свій рахунок. При цьому всі їх ресурси та операції знаходяться під контролем материнського підприємства завдяки тому, що останньому належить їх контрольний пакет акцій (корпоративних прав).

Залежно від способу, за яким материнська компанія контролює дочірнє підприємство, останнє можна поділити на три типи: 1) дочірнє підприємство, що перебуває під прямим контролем, тобто контроль якого з боку материнської компанії здійснюється безпосередньо через її власних акціонерів; 2) дочірнє підприємство, що перебуває під непрямим контролем (так звана «онучка»), тобто материнське підприємство контролює таке підприємство через фінансові інвестиції в інші пов'язані особи (дочірні або асоційовані підприємства), які у свою чергу мають прямий контроль у дочірньому підприємстві; 3) змішаний тип, який поєднує риси першого та другого типів.

Але не зважаючи на спосіб утворення дочірнього підприємства, факт його існування у складі групи вимагатиме формування консолідованої фінансової звітності. Тому необхідно уточнити та узгодити визначення такого підприємства, які містяться у вітчизняних законодавчих актах і нормативних документах з метою чіткого окреслення меж групи підприємств.

Кутер М. И.,

д-р екон. наук, професор,

завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,

Делиболтоян А. Э.,

аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,

Кубанський державний університет, м.Краснодар, Росія

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ АМОРТИЗАЦИИ: У ИСТОКОВ ВОЗНИКНОВЕНИЯ

В среде исторических исследований бухгалтерии наименее изученной представляется тематика, связанная с амортизационными процессами. Во всех публикациях, относящихся к ранним периодам бухгалтерской науки, приводится примерно один и